

LUONTOARVOJEN PERUSSELVITYS UUDENKAUPUNGIN PYHÄMAASSA KIINTEISTÖILLÄ 895-874-1-1 JA 895-486-1- 105

FM (biologi) Turkka Korvenpää
2.6.2025

Sisällys:

1. JOHDANTO	3
2. ALUEEN YLEISKUVAUS	4
3. LUONTOTYYPIT JA KASVILLISUUS	4
4. ELÄIMISTÖ	10
5. YHTEENVETO	12
6. KIRJALLISUUS JA LÄHTEET	12

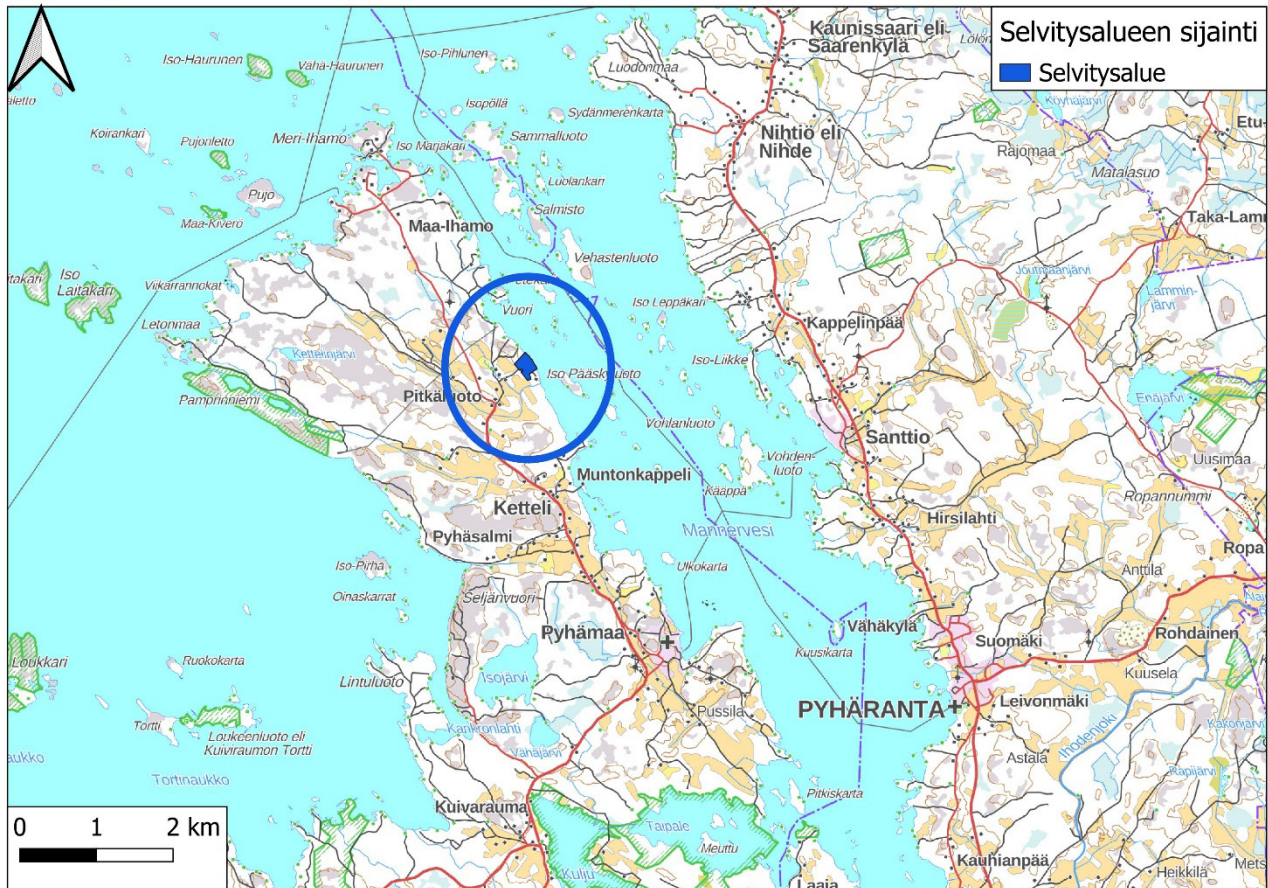
Kannen kuva: Harvennettua mäntymetsää (luontotyyppikuvio 1).

Pohjakartat ja ilmakehät: © Maanmittauslaitos 06/2025

Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy
Hanhenkaari 10 as 16
21420 Lieto
Puh. 045-6793602
www.envibio.net

1. JOHDANTO

Tommi Kaukinen tilasi Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy:ltä luontoarvojen perusselvityksen Uudenkaupungin Pyhämaassa Lehtolan tilan vieressä sijaitsevilta kiinteistöihin 895-486-1-105 ja 895-874-1-1 kuuluvilta palstoilta. Selvitystä voidaan käyttää rantakaavoituksen tukena.

Kartta 1. Selvitysalueen sijainti (sinisen ympyrän sisällä).

Selvityksen teki FM (biologi) Turkka Korvenpää, ja se perustuu 7.3.2025 ja 23.5.2025 suoritettuihin maastokäynteihin. Suomen Lajitietokeskukselle tehtiin myös aineistopyyntö (Suomen Lajitietokeskus 2025) selvitysalueelta ja sen lähiympäristöstä. Selvitys sisältää luontotyyppi- ja kasvillisuuskartoituksen ja uhanalaisten, silmälläpidettävien sekä EU:n luontodirektiivin II- ja IV a -liitteiden lajien (ennen muuta liito-orava) esiintymien selvityksen. Selvitysalueen pienialaisuuden ja hiljattain suoritettua harvennushakkuun vuoksi varsinaisia linnusto- ja lepakkoselvityksiä ei katsottu tarpeellisiksi, mutta linnustoa havainnoitiin kuitenkin maastotyön aikana. Myös lepakoille sopivia päiväpiiloja, lisääntymispaikkoja ja talvehtimispaikkoja etsittiin.

2. ALUEEN YLEISKUVAUS

Selvitysalue sijaitsee Pitkäluodon kylässä vajaa 4 km pohjoisluoteeseen Pyhämaan kirkolta Mannerveden länsirannalla (kartta 1). Sen pinta-ala on noin 5 ha. Alue muodostuu Lehtolan tilan vieressä sijaitsevista kiinteistöihin 895-486-1-105 ja 895-874-1-1 kuuluvista palstoista. Selvitysalue on rakentamatonta metsämaata, jota halkoo viereiselle Otanpään talolle johtava hiekkatie. Puusto on mäntyvaltaista ja äskettäin voimakkaasti harvennettua lukuun ottamatta merenrannalle jätettyä harventamatonta suojavyöhykettä. Rantaviiva on kivikkoista. Suomen Lajitietokeskuksen aineistoihin ei ole tallennettu selvitysalueelta tai sen lähiympäristöstä (minimissään noin 300 m etäisyydelle selvitysalueen rajasta mukaan lukien Otanpäänkartta) havaintoja, joiden tarkkuus olisi alle kilometri.

3. LUONTOTYYPIT JA KASVILLISUUS

Selvitysalue jaettiin 6 luontotyyppikuviin (kartat 2-3), jotka rajattiin kartalle GPS-laitetta ja ilmakuvia apuna käyttäen. Kustakin kuviosta laadittiin sanallinen kuvaus sekä määritettiin, onko kyseessä jokin alla luetelluista arvokkaista luontotyypeistä:

- luonnonsuojelulain suojaama luontotyyppi
- vesilain suojaama luontotyyppi
- metsälain erityisen tärkeä elinympäristö
- Metso-kriteerit luokassa I täyttävä kohde
- uhanalaisen luontotyypin hyvälaatuinen esiintymä
- muu luontoarvoiltaan merkittävä kohde

Kuviokuvaukset sisältävät tietoa mm. elävästä ja kuolleesta puustosta, putkilokasvillisuudesta ja Suomen luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnin luontotyyppistä (luontotyyppienuhanalaisuus.ymparisto.fi/lutu/#/, Kontula & Raunio 2018a ja b). Luontotyyppien uhanalaisuudessa merkittävää on uhanalaisuusluokan lisäksi luontotyypin ekologinen laatu. Esimerkiksi tavanomaisena talousmetsänä käsitelty voimakkaasti harvennushakattu, lahoppuustoltaan niukka, varttunut kuiva kangasmetsä kuuluu uhanalaisluokkaan vaarantunut (uhanalainen), mutta on ekologiselta laadultaan heikko, sillä luontotyypin tila on voimakkaasti heikentynyt, kun ihmistoiminta on perin pohjin muuttanut metsän luontaisia ominaispiirteitä. Sen sijaan ekologiselta laadultaan erinomaiset ja hyvät kohteet ovat jo tällä hetkellä luontoarvoiltaan merkittäviä, ja ne suositellaan jätettäväksi

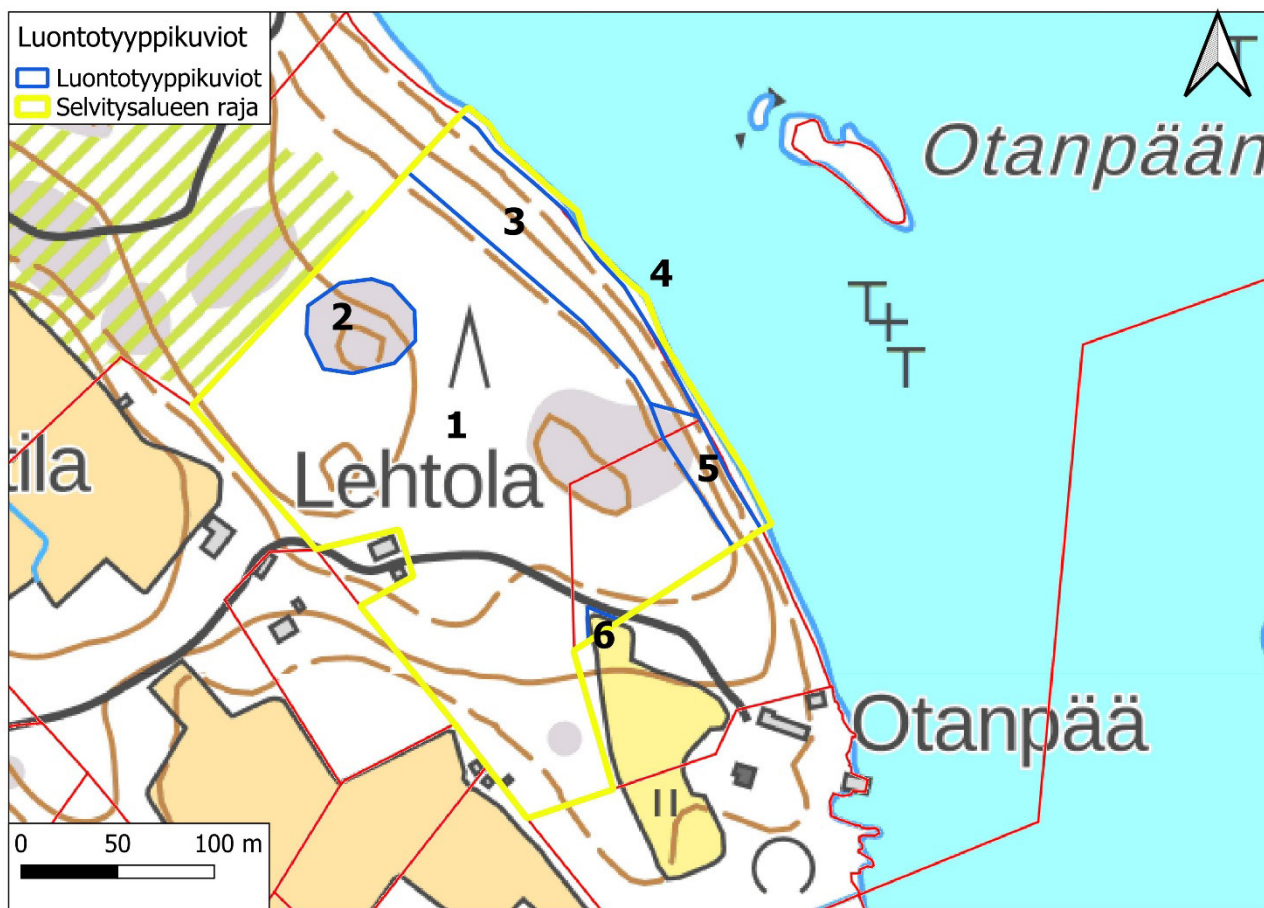
rakentamatta ja kehittymään luonnontilaisina (tietyillä hoidosta riippuvaisilla luontotyypeillä, kuten perinnebiotoopeilla, luontoarvojen säilyminen edellyttää kuitenkin aktiivisia hoitotoimia). Edustavuudeltaan kohtalaiset ja heikot kohteetkin kehittyvät toki aikaa myöten edustavammiksi, jos ne jätetään luonnontilaan. Luontaisesti harvinaisten luontotyyppien (kuten lähteiden) tai perinnebiotooppien kohdalla asian merkitys korostuu, ja ne voivat olla luontoarvoiltaan merkittäviä laadultaan heikkoinakin. Selvitysalueella ei esiinny tällaisia luontaisesti harvinaisia luontotyyppejä tai perinnebiotooppeja. Siellä ei myöskään ole yhtään ekologiselta laadultaan erinomaista tai hyvää luontotyyppiä tai muita luontoarvoiltaan merkittäviä luontotyyppejä. Merenrantaan harvennushakkuussa jätetyn suojavyöhykkeen (katso kuviot 3 ja 5) puustoa on kuitenkin suositeltavaa välttää harventamasta tarpeettomasti.

KUVIO 1 – VARTTUNUT KUIVAHKO KANGAS

Melko vanhaa, äskettäin voimakkaasti harvennettua mäntymetsää kasvava kuivahko kangas (kannen kuva). Männyt ovat pituuteensa nähden ohuita ja niukkaoksaisia. Nykyiseen puustoon kuuluu siellä täällä kasvavia pieniä kuusia ja koivuja. Paikoin esiintyy vähän katajaa. Melko kivisessä maastossa on runsaasti hakkuutähteitä sekä jonkin verran ajouria. Muuhun, niukkaan lahoppuustoon kuuluu joitain pystyyn kuolleita mäntyjä sekä vähän mäntymaapuuta. Kenttäkerroksessa tavataan runsaasti puolukkaa, matalaa mustikkaa ja oravanmarjaa. Tavanomaiseen kasvistoon kuuluvat lisäksi mm. kevätpiippo, metsälauha ja metsätähti. Kuvion koillisosassa sijaitsee pieni, ympäristöään vähän kosteampi, painanne ja Otanpään vievän tien pohjoispuolella on pieni poronjäkälinen, karu ja puustoinen kallio. Varttunut kuivahko kangas on Etelä-Suomessa erittäin uhanalainen ja valtakunnallisesti vaarantunut luontotyyppi, mutta voimakkaan puuston käsittelyn vuoksi kuvion ekologinen laatu on heikko.

KUVIO 2 – KARU PORONJÄKÄLÄ-SAMMALKALLIO

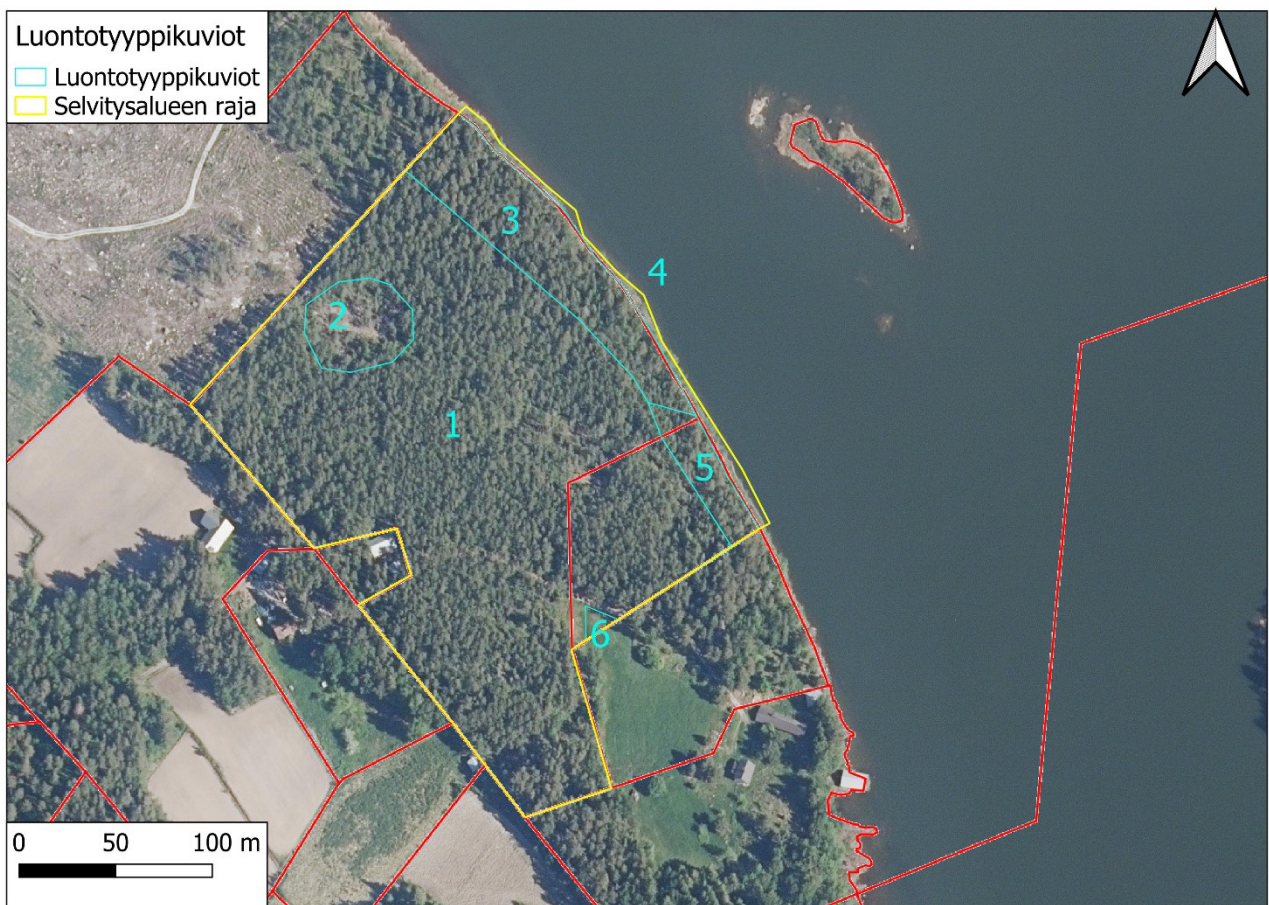
Melko puustoinen, laakea, karu, poronjäkälinen kallio (kuva 1), joka kuuluu samaan metsänkäsittelykuvioon ympäröivän männikön kanssa. Kalliolla kasvaa poronjäkälän lisäksi mm. kanervaa, matalaa mustikkaa, metsälauhaa, puolukkaa, kangasraikasammalta ja isohirvenjäkälää. Karu poronjäkälä-sammalkallio on Etelä-Suomessa silmälläpidettävä ja valtakunnallisesti säilyvä luontotyyppi. Kuvio on ekologiselta laadultaan kohtalainen.

Kuva 1. Luontotyyppikuvio 2 on karua kalliota.

KUVIO 3 – VARTTUNUT HAVUPUUVALTAINEN TUORE KANGAS

Kapea, merenrantarinteeseen jätetty harventamaton suojavvyöhyke, jolla kasvaa tiheää ja eri-ikäisrakenteista, melko vanhaa mänty-kuusi -valtaista tuoretta kangasmetsää (kuvat 2-3). Sekapuuna on vähän koivua. Kuviolla on vähän maapuita ja muutamia pystyyn kuolleita mäntyjä. Kenttäkerroksen kasvistoon kuuluvat runsaan mustikan lisäksi esim. puolukka, oravanmarja, kevätpiippo ja metsälauha. Varttunut havupuuvaltainen tuore kangas on Etelä-Suomessa vaarantunut ja valtakunnallisesti silmälläpidettävä luontotyyppi. Kuvio on ekologiseltaan laadultaan kohtalainen, joskin kapea. Vaikkei varsinaista maankäyttösuositusta esitetäkään, suositellaan välttämään tarpeetonta puiden kaatamista.

Kartta 3. Luontotyyppikuviot ilmakuvalla.

KUVIO 4 – ITÄMEREN KIVIKKOINEN NIITYRANTA

Muutaman metrin levyinen kivikkoranta (kuva 4), joka kattaa selvitysalueen koko rantaviivan. Kivien välissä on tavanomaista merenrantakasvillisuutta kuten karhunputkea, meripelttovalvattia, hiirenvirnaa, merivirmajuurta ja rönsyrölliä. Rannan yläosassa kasvaa paikoin pieniä tervaleppiä, mutta yhtenäistä leppävyötä ei ole. Itämeren kivikkoinen

niittyrinta on silmälläpidettävä, Selkämerellä varsin yleinen luontotyyppi. Kuvio on ekologiseltaan laadultaan kohtalainen.

Kuvat 2-3. Tiheää kangasmetsää rannan tuntumassa luontotyyppikuviolla 3.

Kuva 4. Selvitysalueen rannat ovat kivikkoisia (luontotyyppikuvio 4).

KUVIO 5 – VARTTUNUT KUIVA KANGAS

Kallioinen kuiva kangasmetsä (kuva 5), jonka mäntyvaltaisessa puustossa esiintyy erikäisyyttä. Vanhojen mäntyjen lomassa kasvaa nuorempia mäntyjä sekä pieniä kuusia ja koivuja. Kuviolla on kaksi keloja ja muutama maapuu. Tavanomaiseen kasvistoon kuuluvat mm. puolukka, matala mustikka, variksenmarja ja metsälauha. Kuvion eteläisin osa vaiheutuu jo tuoreeksi kankaaksi. Varttunut kuiva kangas on vaarantunut luontotyyppi. Kuvio on ekologiselta laadultaan kohtalainen, mutta kapea. Vaikkei varsinaista maankäyttösuositusta esitetäkään, suositellaan välttämään tarpeetonta puiden kaatamista.

KUVIO 6 – HYLÄTTY PELTO

Pääosin selvitysalueen ulkopuolella sijaitsevan hylätyn pellon kulma, jolle on jo kasvanut lyhyitä puiden taimia. Kenttäkerros on kuitenkin yhä niittykasvien vallitsema. Kuviolla tavataan mm. eteläntuoksusimaketta, nurmipuntarpäätä ja nurmitädykettä.

Kuva 5. Luontotyyppikuvio 5 on pääasiassa kallioista mäntymetsää.

4. ELÄIMISTÖ

Selvitysalueella tehtiin liito-oravakartoitus 7.3.2025, jolloin maasto oli jo lumetonta ja sulaa. Liito-oravan papanoita etsittiin kookkaimpien kuusten tyviltä, joita kasvaa merenrannan harventamattomassa vyöhykkeessä luontotyyppikuvioilla 3 ja 5. Haapaa alueella ei kasva käytännössä lainkaan, ja myös koivua on niukasti. Pääosa alueesta on voimakkaasti harvennettua mäntymetsää, joka ei sovellu liito-oravan elinympäristöksi. Myös merenrannan harventamaton metsäkaistale sopii huonosti liito-oravalle ennen kaikkea lehtipuuston vähäisyyden vuoksi. Siten ei ole yllättävää, ettei merkkejä liito-oravasta löydetty. Lajista ei ole myöskään aiempia havaintoja selvitysalueelta tai sen lähiympäristöstä.

Selvitysalueella ei ole viitasammakolle (EU:n luontodirektiivin IV a -liitteen laji) sopivia kutupaikkoja, sillä rannat ovat kivisiä eikä rantavedessä ole ilmaversoiskasvustoja. Myöskään pienvesiä kuten lampia ei ole.

Kuva 6. Selvitysalueen edustalla sijaitseva Otanpäänkarta.

Selvitysalueen pesimälinnustossa ei maastokäynneillä havaittu huomionarvoisia lajeja. Tosin maastokäynnit tehtiin vasta puolenpäivän aikaan, ja toukokuun käynnillä (jolloin linnustoa varsinaisesti tarkkailtiin) satoi aluksi heikosti, mikä saattoi vaikuttaa lintujen lauluaktiivisuuteen. Tätä toisaalta kompensoi tavallista linnustokartoitusta pitempi kartoitus aika. Merkittävin havainto oli yhä elinvoimaiseksi arvioitu, mutta taantunut leppälintu, jolla on alueella reviiri. Muuhun linnustoon kuuluvat metsäkirvinen, kirjosiippo, talitiainen, punarinta ja mustarastas. Lisäksi lähistöllä kukkui käki. Kaikki em. lajit ovat yleisiä ja elinvoimaisiksi arvioituja. Rannalla havaittiin kuitenkin isokoskelopoikue (silmälläpidettävä), mutta laji lienee pesinyt jossakin selvitysalueen ulkopuolella, koska selvitysalueelta ei löydetty koskelolle sopivia pönttöjä tai muita mahdollisia pesäpaikkoja. Otanpäänkartan (kuva 6) linnustoa kiikaroitiin selvitysalueen rannoilta. Saaren edustalla havaittiin tukkasotkapari (erittäin uhanalainen), sinisorsakoiras ja tukkakoskelopari (silmälläpidettävä). Otanpäänkartan länsipään pienellä luodolla pesivät kalalokki ja lapintiira (ainakin 2 paria) ja siellä nähtiin myös rantasipi. Otanpäänkartalla ja sen viereisellä pienellä luodolla on jonkin verran linnustollista arvoa, mutta ne sijaitsevat noin 100 m etäisyydellä selvitysalueesta. Siten yhden kesämökin ja siihen kuuluvien saunan ym. rakennusten rakentamisesta ja mökillä oleskelusta ei arvioida aiheutuvan merkittävää häiriötä

Otanpäänkartan linnustolle varsinkin, jos rannalle jätetään näkösuojaksi harventamatonta metsää kuten harvennushakkuussa on tehty.

Selvitysalueelta ei löytynyt kolopuita, maakellareita tai muita lepakoiden päiväpiiloiksi, lisääntymispaikoiksi tai talvehtimispaikoiksi sopivia kohteita.

5. YHTEENVETO

Selvityksessä ei löytynyt sellaisia luontoarvoja, joiden perusteella esitettäisiin varsinaisia maankäyttösuosituksia. Merenrannalle harvennushakkuussa jätetyn suojavyöhykkeen puuston tarpeetonta harventamista olisi kuitenkin suositeltavaa välttää.

6. KIRJALLISUUS JA LÄHTEET

Heikkinen, T., Salminen, I. & Vaso, A. (toim.). 2023. Liito-orava talousmetsässä. Opas liito-oravan suojelun ja metsätalouden yhteensovittamiseen. Metsäkeskus. 75 s.
<https://www.metsakeskus.fi/sites/default/files/document/opas-liito-orava-talousmetsassa.pdf>

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s.

Keskinen, H.-L., Raunio, A., Forss, S., Kartano, L., Karttunen, K., Kokko, A., Kontula, T., Koskela, K., Mäkelä, K., Pykälä, J., Rytteri, T. & Väänänen, M. 2024. Luonnonsuojelulain luontotyyppien inventointiohje, luonnos 15.5.2024. 281 s.

Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018a. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 1: tulokset ja arvioinnin perusteet. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018.

Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018b. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 2: luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018. 925 s.

Lindholm, T. & Tuominen, S. 1993. Metsien puuston luonnontilaisuuden arviointi. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja A 3. 40 s.

luontotyyppienuhanalaisuus.ymparisto.fi/lutu/#

Meriluoto, M. & Soininen, T. 1998. Metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt. Metsälehti Kustannus & Tapio. 192 s.

Mäkelä, K. & Salo, P. 2024. Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi. Opas tekijälle, tilaajalle ja viranomaiselle. 2. korjattu painos. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 43/2023. 374 s.

Suomen Lajitietokeskus 2025. <http://tun.fi/HR.48> (haettu 12.5.2025).

Syrjänen, K., Hakalisto, S., Mikkola, J., Musta, I., Nissinen, M., Savolainen, R., Seppälä, J., Seppälä, M., Siitonen, J. & Valkeapää, A. 2016. Monimuotoisuudelle arvokkaiden metsäympäristöjen tunnistaminen. METSO-ohjelman luonnontieteelliset valintaperusteet 2016-2025. Ympäristöministeriön raportteja 17/2016. 75 s.

Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus 2021. Suomen lajien alueellinen uhanalaisuusarviointi 2020. <https://www.ymparisto.fi/punainenlista>